

novo ministerstvo vse žile napnè, da se odpravijo neizmerni stroški in po njih nestrpljivi davki. Presvitli cesar sami so s tem začeli, da so ukazali, naj se odpusti vojakov. Treba bo armado vojaško in armado uradnikov zeló zmanjšati, da se znebi država stroškov; treba pa bo še po družih potih skrbeti za varčno državno gospodarstvo, ktero je zdaj v tako napačno pot zlezlo, da na priliko celó „priklado za vojsko“ še pobira, čeravno že od 1859. leta vojske nimamo! Ako pridejo davki nazaj na staro mero, — ako pridejo bolje letine, — ako napredujemo mi sami, kolikor moč, v kmetijstvu in obrtnijstvu, da si poiščemo novih dohodkov, vrnili se bojo zopet bolji časi.

Prevdarjali smo to zato bolj na obširno, da vse tiste, kateri se mislijo preseliti iz svoje domovine, opomnimo: naj resno prevdarijo svoje okoliščine. ali jim je mogoče še strpeti domá kaka leta ali ne? To naj pred vsem prevdari vsak, da — ako se preseli v ptujo deželo — ne pride iz dežja pod kap. Ako bi bil drugod tak raj, kakor ga nekteri popisujejo, ne bilo bi toliko resnega prevdarka treba; kar rekli bi tudi mi: le na pot! Al sreča ni vsakemu tako mila kakor je nekteremu; eden jo dobro zadene, deset jih joče. Dobro se spominjamo, da je pred malo leti mnogo Tiroljcev in Čehov se prav revnih vrnilo domú iz Amerike, kamor so se malo let pred polni zaupanja podali. Pomislimo tudi to, koliko Nemcev je že v naše dežele se preselilo, mislé, da tukaj bojo v malo letih bogatini, — al čez 3, 4 leta so drugače govorili — s praznim žepom.

Kdor tedaj misli svojo domovino zapustiti, naj, kakor smo rekli, pred vsem se sam resno izpraša: ali si ne more domá nikakor več pomagati? in drugič, da vé, kam gré? Res, da sila kola lomi; al vendar svoj dom zapustiti, naj je celó zadnja pomoč, kadar že celó nobene druge ni!

Vprašate nas: ali bi bilo bolje na Ogrsko v Banat ali v knežijo srbsko.

Kako je s preselitvijo na Ogrsko, o tem Vam moremo že danes vse za gotovo povedati; kako pa je s Srbijo, o tem bomo prosili našega rojaka dr. Kovača, da nam prav na drobno pa vestno pové, kako bi ondi bilo z naselitvijo.

Kar se tiče preseljevanja na Ogrsko, Hrvaško, Slavonsko, srbsko vojvodino s temeškim Banatom in Erdeljo, je oklicala cesarska vlada 23. decembra 1858. leta naselno postavo (Colonisationsgesetz), v kateri je v 17. §. odločila polajšave novim kmetijskim naselnikom v omenjenih deželah in pogodbe, pod katerimi se polajšave zadobó. Te polajšave zadevajo: ali kadar se preseli toliko ljudi, da napravijo celo novo sosesko, ali kadar se preselijo le posamesni. Pred vsem moramo opomniti, da v tej postavi ni skrbjeno za take, kateri nimajo nič družega premoženja kakor le delavne roke. Najmanj je to, da, kdor se preseli v omenjene dežele, si saj 8 oralov zemlje kupiti more. Brez stroškov za pot tje, za zidanje hiše in poslopij in druge reči mora preselnik saj še 500 gld. gotovine imeti, da si kupi zemljišče. Z obdelovanjem svojega zemljišča bo imel gospodar s svojo družino toliko opravila, da ne bo mogel v delo hoditi na velike grajščine, da si kaj še povrh prisluži. Ako se jih toliko preseli, da naredé novo sosesko, je še ta pogodba, da morajo naselniki tistega naroda (magjarskega, slovanskega, nemškega, rumunskega) in tiste vere (katoliške, protestantiške itd.) biti, ki je v tistem kraju, v kterege se vselijo. Taka nova soseska mora najmanj imeti 1000 oralov svojega zemljišča in hiš se mora napraviti najmanj za 50 družin. Taki naselniki cele soseske so za 6 let prosti zemljiščinega davka in njegovih priklad, za 15 let pa hišnega davka in vseh

družih davkov od dohodka, pridobitka, in tudi 15 let nima dolžnosti delati na cestah in pri vodah zunaj svoje soseske. Drugi bolj posamni naselniki, ki si kupijo 8 oralov zemlje, so zemljiščinega davka prosti le 3 leta, družih davkov le 6 let.

To so poglavitne reči te postave, ktera naselnikom odpira pot na Ogrsko in ž njo združene dežele. Ne vemo, ali bojo koga vabile doli? In v teh deželah je velik razloček zemljišč. Res je, da so v obče zeló rodovitne, in da umna glava in pridna roka si pomagati more; al kdo vam bo pokazal: kje je dobro, kje ne? Kraji med Donavo in Tiso so deloma pešчени in manj rodovitni, deloma pa tudi zeló rodovitni in malo obljudeni; — Banat in južni podonavski kraji in bolj hribovski kraj unstran Tise med reko Körös in Mároš, proti Erdelji — to je zemlja za naselitev najbolj hvale vredna. Al ni tako povsod. Pred nekimi leti se je 80 družin hanoveranskih preselilo v županijo (komitat) Szabolcs v okolici debrečinski. Mnogo teh naselnikov je v nezdravem kraju konec vzelo, drugi pa so zagospodarili, ker jim zemlja ni toliko donašala, kakor so mislili, čeravno so oral kupili po 60 gld. Tako so se oslepili ti preselniki, ker se niso pred dohodom obrnili na kakega izvedenega človeka, da bi jim bil razložil, kako in kaj. Drugi Nemci so bolj pametno storili, ker so izmed sebe poslali človeka na ogled, da jim je, vrnivši se, razodel vse na drobno. Nemci od nekdej najbolj silijo tudi v te kraje, deloma za to, ker jih domača zemlja ne redí, nekteri pa tudi zato, da širijo in silijo svoj rod po svetu. Knjiga „Unsere Zeit. Jahrbuch zum Conversationslexicon III. B.“ to očitno trdi, rekoč na 194. strani: „Ogrska, dežela prihodnosti, je tudi zvezda Nemčii; Nemci so poklicani, da le-sem skladajo nemško kupčijo, nemško obrtnijo, nemško kulturo. Velika Nemčija bo tako se tudi trdno vstopila v jutrove dežele.“ Nemčija po takih očitnih glasih hoče izveličati ves božji svet — za gospodarstvo svoje, za žep svoj!

Toliko za danes o preselitvah sploh in o preselitvi na Ogrsko itd. Kadar nam odgovori na vprašanje naše g. dr. Kovač, podamo Vam tudi, kar bo on o Srbii pisal.

Živinoreja v našem cesarstvu.

Stan živinoreje v Avstrii se zvé najbolj iz tega, koliko se ptuje živine, kož, rogov itd. v naše cesarstvo vpelje in koliko v ptuje dežele iz našega cesarstva izpelje.

1863. leta je bilo vse to v denarjih cenjeno tako-le:

	vvožnja	izvožnja	razloček
živine na	14,551.200	8,099.200	6,452.000 gold.
živinskih pridel-			
kov na	9,606.800	6,525.600	3,081.200 „
skupaj	24,158.000	14,624.800	9,533.200 „

Po takem pošilja avstrijska država, ki meri 12.000 kvadr. milj, šteje 37 milijonov prebivavcev in je prav za prav poljedelska država, 9 milijonov in pol goldinarjev v srebru za živino v tuje kraje! Ni čuda tedaj, da taka država — akoravno ima rodoviten svet in za vse pridelke pristojno podnebje, od leta do leta v kmetijskem oziru bolj hira in se v uboštvo pogrezuje. Francozko, z Avstrijo enako velika država, izdaja za povzdigo poljedelstva vsako leto okoli 2 milijona frankov; v prevdarku stroškov države avstrijske za leto 1865 in 1866 pa še toliko krajcarjev ne zapazimo!

Gospodarska skušnja.

* Koliko oljnate preše k mleku pripomorejo. Iz skušnj, če se kravam lanénih, ogršičnih in

sezamovih préš daje, ki so se v časniku „Chemischer Ackersmann naznanile, se je to-le pozvedilo:

1. Mleka je pri vseh teh treh prešah bilo skorej enako mero; namolzlo se ga je od ene krave na dan po priliki nekoliko čez 11 bokalov; pri navadni klaji pa le 10 bokalov.

2. Namolzlo se je od ene krave zjutraj ob štirih pomolzene 4 bokale in četrt, opoldne (ob poldvanajstih) 4 bokale in $\frac{1}{20}$, zvečer (ob 6. uri) 3 bokale in $\frac{4}{10}$.

Po tem razkazu se je tedaj mleka na dan namolzlo: 36 bokalov in pol zjutraj, 34 bokalov in pol opoldne in 29 bokalov zvečer.

3. V 100 vrčih mleka je bilo 6 funtov in pol sirovega masla.

Zgodovinske stvari.

O zgodovini slovenske zemlje.

Spisal P. Hicinger.

Mnogokrat je bila v poslednjem času želja izrečena, naj bi slovenska zemlja skupno in edino vlado dobila, ter ne ostajala v množino posameznih dežel razcepljena. V deželnem zboru krajnskem 1861 je pred vsem svetom glasno povdarjal to željo dr. J. Bleiweis. *) — Vendar posamezne dežele, v katerih Slovenci stanujejo, se ne dajo lahko po sami narodnosti deloma razkrojiti in deloma zopet skupaj zediniti; v posameznih deželah se nahaja razun slovenskega iz davnih časov na eni strani nemški narod, na eni pa italijanski, in dolga zgodovinska zveza je med temi narodi vstvarila tudi historične pravice, ktere se ne morejo mimogredé pobrisati, da bi ostala, kakor pravijo „tabula rasa“ za zgolj narodno vredbo slovenske zemlje.

Po takem tedaj, če se hoče slovenska zemlja po svoji vladi bolj zediniti, ne ostaja druga pot, kakor da se ravná na historični podlagi.

To podlago ob kratkem naznanuje imé „notranjo-avstrijske dežele“, ker pod tem imenom je slovenska zemlja v novejših časih mnogokrat že bila zedinjena. Tako zedinjenje naše zemlje je pa veljalo ne samo v novih, temuč tudi v starih časih, in sicer še veliko večkrat, kakor se pa navadno meni. Naj sledeče besede ta izrek bolj pojasnijo.

Ako je resnica, kar je trdil poprej Vodnik, in dokazuje bolj obširno Trstenjak, da stari Panonci, Noričani, Karni in Istrijani so bili po narodu Slovenci, je to prvo spričevanje o zedinjenji naše zemlje. Res, da Panonija, Norik, Karnija z Istrijo in Venecijo vred so bile pod rimsko vlado posamezne dežele ali provincije; vendar večkrat, in po raznih stranéh so bile že takrat bolj zedinjene. Za Ilirsko se je mnogokrat klicala vsa zemlja od jadranskih morskih bregov do srednje donavske pokrajine, Dalmacija, Panonija, Norik in včasih še Venecija in Istrija skupaj. (*Appian. Bell. illyr.*) Vojaške zadeve so dodale večkrat, da je bil en viši poglavar postavljen nad vso ilirsko stran; na pr. Septimi Sever od 180. do 193. leta po Kr., Avreli Klavdi pred 268. letom, Avrelijan do 270. in Avreli Prob do 276. leta, so bili poglavarji in vojvodi vse ilirske strani, in so bili potem povzdignjeni na cesarski prestol (*Herodian l. I. Pollio in 30 tyr.; Kopiscus in Probo*). Po vladni vredbi cesarja Konstantina 330. leta je zahodnji Ilirik, to je Dalmacija, Panonija in Norik, imel svojega vikarja ali namestnika, ki je stal pod višim poglavarjem italijским. Ko je Teodozi 394.

leta rimsko carstvo razdelil na dvoje, je zahodnji Ilirik še skupaj ostal pri zahodnjem cesarstvu, in dalje od 493. leta po zmagi kralja Teodozija pri izhodnje-gotiškem kraljestvu.

Z Longobardi so se leta 568. poslednji nemški preseljavci od Donave pomaknili v Italijo; za njimi tedaj so krog leta 592. prišli novi slovenski rodovi, ter so se razširili ob Savi, Dravi, Muri in Soči, in po njih se je okrepcal stari slovenski živelj v teh stranéh. Res, da takrat so Slovenci stokali pod jarmom divjih Avarov, pa oprostil jih je hrabri Samo krog 630. leta, in 36 let so Slovenci združeni pod njegovo vlado srečno bivali. Pa Samotovi smrti je veči del Slovencev zopet prišel v avarsko stisko; majhen del ob Soči in Zilji je stal v longobardski oblasti, in drugi del na Korotanskem je stopil v bavarsko brambo. Premenil pa se je čas s Karolom vélikim, in slovenska se je bolj zedinila.

Mogočni frankonski kralj Karol véliki je namreč 774. leta si prisvojil longobardsko kraljestvo, je leta 788. tudi bavarsko vojvodstvo popolno zedinil s svojim posestvom; dalje so njegovi vojvodi na dveh krajih nazaj pobili Avare, in Istrija, Liburnija in še druge slovenske strani so bile med leti 789. in 799. pridjane frankonskemu kraljestvu. Od tedaj je južni del slovenske zemlje na desnem podravskem bregu stal pod oblastjo furlanskih vojvodov Henrika, Kadaloa in Balderika do 828. leta; severni del na levem podravskem bregu pa je slušal vojvode izhodnje pokrajine, med kterimi se zlasti pomni Gerold 811., in Ratbod 836. in dalje; pod njihovem poveljem so bivali posebni knezi raznih slovenskih strani. Za letom 828. se je veliko furlansko vojvodstvo razbilo, in le Istra in Furlanija ste ostali pod enim knezom, in s tem ste se bolj na italijško stran obračali; nasproti se je Krajna in zlasti slovenska stran med Dravo in Kolpo pridružila izhodnji pokrajini, da si ravno ste, kakor se kaže, za-se ohranili svoje kneze. (*Primeri: „De Rubeis Monumenta eccl. Aquil. p. 413 etc.“; naproti Anonymus „de conversione Carentan.“*)

Ko se je velika frankonska država leta 843. razdrobila, je Karola vélicege vnuk, Ludevik nemški, prejel vse izhodnje pokrajine; iz njegovih rok je njegov sin Karloman leta 854. dobil Korotan, in leta 876. še Panonijo. Po takem je bil veči del slovenskih dežel združen pod koroškimi vojvodi, med kterimi se dalje imenujejo Arnulf, Karlomanov sin, Luitpold, Arnulf, Eberardin Bertold. Cesar Oton I. je leta 948. Korotan podelil svojemu bratu Henriku; leta 952. mu je izročil še Furlanijo z Istro; potem je bila vsa slovenska zemlja zedinjena pod korotanskimi vojvodi do 1077. ali prav za prav do 1093. leta, samo razun tega, kar so si bili Madžarji prisvojili. V tem času so se za Henrikom I. poredoma vrstili vojvodi Henrik II., Oton, Henrik III., po tem cesar z imenom Henrika II., Konrad I., Adalbero, Konrad II., Velf, Bertold, Markvard in Luitold; pod poveljem teh vojvodov so stali posebni knezi in markezi v Furlanii, Istri, Krajni, v Korotanu, v gornji korotanski strani, in v doljni korotanski ali slovenski strani.

Z letom 1077., ali prav za prav 1093., je ta edinost slovenskih dežel zopet začela razpadati; takrat je namreč cesar Henrik IV. Furlanijo, Istro in Krajno z delom lovenske strani podelil akvilejskemu patriarhu Sigehardu in po tem Vodalriku I. v oblast. Nasproti je Korotan, gornja in doljna korotanska stran za čas še ostala v oblasti koroškim vojvodom; vendar zveza je bila če dalje bolj rahla. Štirski knezi Otakar V., VI. in VII., ki so se imenovali po mestu Štiri (Steier) poleg Aniže, so si časoma do leta 1129. prisvojili vso

*) „Triesterca“, „Tagespošta“, „Oest. Zeit.“, „Donau-Zeit.“ in vsa truma „desperationsfondlarjev“, kakor jih „Kikiriki“ imenuje, in še zadnji čas tudi „Laibacherica“ so za razodeto pravično željo na vse grlo kričali: na križ ž njim! na križ ž njim!